

Afgewezen Inzending voor Hollands Maandblad (November 2004)

De afwijzing van dit artikel heeft voor een relletje gezorgd in NRC Handelsblad, aangezwengeld door Rudy Kousbroek.

Hoogland valt

F.A. Muller

Advocaat en ondernemer Allard Hoogland (1952) kennen we als een scherpzinnig commentator van verschijnselen waar hij beroepshalve mee te maken krijgt: van het aan de kaak stellen van de verderfelijke praktijk van openbare ministeries om zaken niet te laten voorkomen ten einde het percentage veroordelingen in rechtszaken te verhogen tot het belichten van de heilzame kanten van een winstbelust legioen aan letselschade-advocaten. Bravo. In 'Pessimisme' (*Hollands Maandblad* 8/9 van 2004) maakt Hoogland echter een pijnlijke uitglijder, door de intellectuele zonde te begaan van het verbranden van een stropop. Het kan niet vaak genoeg herhaald worden: het verbranden van stropoppen veroorzaakt voornamelijk hitte en weinig licht.

Karl Popper schrijft ergens dat je de these van je tegenstander zodanig onder woorden moet brengen dat zij het meest aannemelijk zoniet onaanvechtbaar lijkt. Het resultaat moet je vervolgens aanvechten met alle argumentatieve middelen die je kunt mobiliseren. Dat is het hoge spel dat de rede behoort te spelen. Voor intellectuelen als Multatuli, W.F. Hermans, Rudy Kousbroek, H.J.A. Hofland en Gerrit Komrij is dit een vanzelfsprekendheid. Zij doen dit automatisch. Bovendien marcheren hun argumenten vanuit een zorgvuldig opgebouwd en voortdurend verzorgd wereldbeeld. Dat gaat meestal ook automatisch. Wie een dergelijk wereldbeeld ontbeert, kan niettemin de ganzeveer ter hand nemen, of de kroontjespen in de inktpot dopen, of in de pen klimmen, of voor het toetsenbord plaats nemen, en rake klappen uitdelen, bijvoorbeeld door tegenstrijdigheden in, of curieuze implicaties van, het betoog van de tegenstander bloot te leggen. Edoch de ware polemieek blijft denkbeelden op oorlogspad, denkbeelden die de bouwstenen zijn van een wereldbeeld. Het verbranden van stropoppen valt daar evenmin onder als het speuren naar een ongelukkig gekozen voorbeeld, een verkeerd citaat of een *lapsus calami*. Dat zijn bezigheden waar de minderen van geest zich toe beperken, zoals Jeroen Brouwers en Theo van Gogh. Voor de ware polemist vormen zij nooit meer dan het opwaaiende gruis dat ontstaat bij een botsend wereldbeeld. (Zie in dit verband ook 'De Literaire Oorlog. Over vals en echt in de polemieek', *Hollands Maandblad*, 4 en 5/6 van 1989.)

In 'Pessimisme' trekt Hoogland ten strijde tegen de "bejaarde heren" Kousbroek, Hofland, Fens en Bas Heijne, die in een gesprek op de treurbuis (Zondag 4 April 2004) "samen menig voorbeeld wisten te noemen van onthutsende onwetendheid en gruwelijke verruwing in onze tijd". Spoedig zijn de "bejaarde heren" veranderd in "oudjes". Je ziet Hoogland de clichématige reactie denken op pessimistische oordelen: stelletje ouwe zeikwijven. Alleen *dat* durft Hoogland dan weer niet op te schrijven. Na een aanloop op aanhoudend badinerende annex zelfgenoegzame toon komt Hoogland met zijn stropop op de proppen, waar in het vervolg van zijn betoog de vlam in gaat: "Ik ben gaarne bereid om aan te nemen, zeker van mensen die ervoor hebben doorgeleerd, dat vroeger alles beter was, en mooier en geculti-

veerder. Maar dan alleen op voorwaarde dat iemand mij vertelt wanneer eigenlijk dat gouden tijdperk van de burgerlijke beschaving was, waar cultuurpessimisme bij voortduring aan refereren." Ach gut.

Hebben deze grijze wijzen ooit in ernst beweerd dat er een dergelijk tijdperk in de geschiedenis van de mensheid heeft bestaan? Neen. Volgt het bestaan van een dergelijk tijdperk uit het noemen van voorbeelden van onthutsende onwetendheid en gruwelijke verzuivering? Neen. Dat is wat ik bedoel met een stropop.

Nergens is een citaat te vinden van de door Hoogland belachelijk gemaakte heren. Misschien hebben anderen die soortgelijke feiten hebben geconstateerd ooit gewag gemaakt van een Gevallen Cultureel Paradijs, in welk geval Hoogland zich zou hebben bediend aan een beproefd middel van de rioolpers: *schuld-door-associatie*. (Bedenk dat Hoogland van beroep een jurist is.)

Kousbroek, Fens en Hofland wezen op de teloorgang van de belezenheid, dat toch zeker van culturele waarde is. Zij constateerden feiten, zoals een meteoroloog rapporteert wat voor weer het vandaag is geweest en een gefundeerde gissing ten beste geeft over het weer van morgen. Maar gewoonlijk betreuren de constateerders van iets wat verloren gaat dat verloren gaan in een enkele moeite door. Zo ook Kousbroek, Fens en Hofland. Dank je de koekoek. Alles van waarde wat verloren gaat, valt te betreuren. Hadden zij er zich volgens Hoogland dan uitsluitend vrolijk over moeten maken?

Of de toegenomen onwetendheid van de hedendaagse mens gecompenseerd zal worden door iets anders van culturele waarde, daar geloven Kousbroek, Fens en Hofland waarschijnlijk niet in. Ik zou ook niet weten wat dat zou moeten zijn. Zou Hoogland het weten?

Misschien moeten we 'Pessimisme' van Hoogland *niet* begrijpen als een reactie op wat in de gewraakte uitzending letterlijk werd beweerd of wat logisch volgt uit hetgeen letterlijk werd beweerd, maar als een reactie op de *indruk* die de uitzending heeft gemaakt *op Hoogland*, te weten die van een stelletje ouwe zeikwijven. Indien dit het geval is, dan is Hoogland in ieder geval schuldig aan misleiding, door ontegenzeggelijk de pertinent onjuiste indruk te wekken dat hij reageert op letterlijk geuite beweringen.

Op mij maakte de uitzending een andere indruk: grijze wijzen die voornamelijk wijzen op een achteruit hollende belezenheid (dat geboekstaafd kan worden door statistisch onderzoek, waarover de redacteur van dit tijdschrift regelmatig verslag van uitbrengt). Ook dacht ik: wat heerlijk dat dit heden ten dage nog mogelijk is op de treurbuis, die fetisj van de zapzombie. En ik dacht: deze uitzending zal ongetwijfeld bij sommige stumpers de Pavlov-reactie oproepen dat het hier om een stelletje ouwe zeikwijven gaat. □